

Naturvärdesinventering

Underlag för detaljplan Brottkärr, Göteborgs kommun

2019-11-06

Naturcentrum nr 2154, NVI - Svensk Standard 199000

Uppdragsgivare

Exark Arkitekter
Hans Jönsson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB
Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund
Tel. 010-220 12 00
ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Niklas Franc, Naturcentrum AB
Tel. 010-220 12 12
niklas.franc@naturcentrum.se

Naturvärdesinventering och rapport

Niklas Franc, Naturcentrum AB

Omslagsbild

Häll och buskmark i inventeringsområdet.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits i samband med inventeringen.

Sammanfattning

På uppdrag av Exark Arkitekter har Niklas Franc inventerat en mindre tomt i Brottkärr, Göteborgs kommun. Inventeringen har utförts på nivå medel enligt SS 199000.

Tomten är 4000 m² stor och är igenvuxen av sly och buskar.

I nordvästra hörnet står några femtio- till sextioåriga skogsalmar och i östra kanten finns också en skogsalm som dock är död. Flera av områdets almar uppvisar spår av almsjuka och en större alm som avverkats har förmodligen tagits ner pga samma sjukdom. I två av almarna noterades spår av almbloombock som inte observerats i Göteborg sedan 1840-talet.

Områdets värden är, utöver de döende almarna och almbloombocken, generellt låga och delområdena bedöms vara i lägre delen av klass 3 – påtagliga naturvärden.

Metodik

Inventeringen har utförts enligt *Svensk Standard SS 19 90 00* och med nivå medel. Det innebär identifiering av geografiska områden med positiv betydelse för biologisk mångfald, samt bedömning av denna betydelse. Områden av positiv betydelse för biologisk mångfald ska avgränsas och beskrivas som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt.

Med biologisk mångfald avses; "mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem."

Inventeringen i sig var i ett första stadie bara tänkt att vara ett kortare PM. Arbetsinsats både före och under fältarbete är dock varit fullt tillräckligt för att uppdatera inventeringen till en NVI på nivå medel.

Förarbete

För att identifiera potentiella naturvärdesobjekt flygbildtolkades hela inventeringsområdet med hjälp av ortofoto. Relevant information om biologiska bevarandevärden och naturvårdsintressen eftersöktes dessutom från följande källor:

- Länsstyrelsen i Västra Götalands *WebbGIS*
- Naturvårdsverkets *Skyddad natur*
- Skogsstyrelsens *Skogens pärlor*
- Jordbruksverkets databas *TUVA*
- ArtDatabankens databaser, utdrag av rödlistade, skyddade och fridlysta arter.
- Trädportalen

Fältinventering

Fältinventering genomfördes genom att inventeringsområdet genomströvades. Utifrån förarbete, beprövad kunskap och erfarenhet eftersöktes biotopkvaliteter och arter av betydelse för biologisk mångfald.

Fältinventering genomfördes den tredje oktober 2019. Vädret vid besökstillfället var soligt och temperaturen runt 12 grader.

Naturvärdesobjekt och landskapsobjekt

Svensk Standard SS 19 90 00 innebär att områden av positiv betydelse för biologisk mångfald avgränsas och beskrivs som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt. Naturvärdeobjekten ska naturvärdesbedömas och utgöras av en dominerande naturtyp. Landskapsobjekten kan bestå av flera olika naturtyper och behöver inte naturvärdesbedömas.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesobjektens betydelse för biologisk mångfald bedöms enligt en skala i tre eller fyra naturvärdesklasser enligt figur 2. Vid bedömningen görs en sammanvägning av områdenas artvärde och biotopvärde.

Naturvärdesklass 1–3 är obligatoriska vid alla inventeringar och naturvärdesklass 4 är ett tillägg. Vid denna inventering har inte naturvärdesklass 4 ingått.

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1
Störst positiv betydelse för biologisk mångfald
Högt naturvärde – naturvärdesklass 2
Stor positiv betydelse för biologisk mångfald
Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3
Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 1. Naturvärdesklasser.

Tillägg

Naturvärdesinventering enligt *Svensk Standard SS 19 90 00* kan utföras med olika tillägg. Vid denna inventering har inga tillägg ingått:

Naturvårdsarter

Med naturvårdsart avses art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Bland naturvårdsarterna har rödlistade arter och skyddade arter särskild betydelse. Naturvårdsarter kan, men behöver inte, tillhöra en eller flera olika kategorier enligt nedan.

Med *rödlistad art* menas art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier. NT= Nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad och RE = nationellt utdöd. Rödlistade arter markeras i rapporten med någon av

ovanstående hotkategorier efter artnamnet. Kategorierna VU, EN och CR räknas som hotade.

Skyddade arter markeras i rapporten med (F) efter artnamnet. Med *skyddad art* eller *fridlyst* avses art som omfattas av förbud enligt 4–9 §§ Artskyddsförordningen.

Skogsstyrelsen har tagit fram en förteckning över arter som genom sin närvaro indikerar att ett område har högt naturvärde i skog – *signalarter i skog*. Art som tillhör denna kategori markeras med (S) efter artnamnet. Arter som enligt Skogsstyrelsens förteckningar har lågt signalvärde i den aktuella regionen har inte beaktats.

Arter som bedöms uppfylla definitionen för naturvårdsart men som inte tillhör någon av ovanstående kategorier redovisas utan markering efter artnamnet.

Övrigt om arter

Inventering av arter syftar till att med rimlig säkerhet utgöra underlag för naturvärdesbedömning samt avgränsning av naturvärdesobjekt och landskapsobjekt. Det innebär att det kan finnas fler naturvårdsarter, rödlistade arter och skyddade arter utöver de som påträffats och redovisats. För att med större säkerhet konstatera eller utesluta om vissa arter finns eller inte finns i ett område krävs normalt upprepade, specialiserade och artinriktade inventeringar.

Alla naturvårdsarter som påträffats under inventeringen kommer att registreras på Artportalen.

Resultat

Förarbete

Förarbetet gav inte någon information om kända värden i området, förutom att det ingår i ett generellt och stort område för skyddsvärda träd (Ulricehamn, Alingsås, Kungälv, Göteborg, Kinna).

Inventeringsområdet

Inventeringsområdet ligger i Brottkärr mellan Västergårdsvägen och Banvaktsvägen. Området sluttar från norr till söder och har tidigare förmodligen nyttjats som betesmark. Idag är området igenvuxet med buskar och sly och buskaget är så pass tätt att man inte kan ta sig igenom det.

Buskarna och slyet består av slån, rönn, almsly, brännässlor, hallon, asksly och sedan en del trädgårdsrymlingar som japansk benved, idegran (fridlyst i Västra Götalands län), oxbär och vildvin. Vid ett par små hållar finns spår av en torrmarksflora med arter som mindre blåklocka, femfingerört, gråfibbla, kärleksört och gökärt.

I nordvästra delen finns ett parti med skogsalm och japansk benved. Detta område används idag också som avfallsplats för löv, död ved och gräsklipp och det finns också spår efter äldre soptippsanvändning med glas, plåt mm.

I sydöstra delen står också ett par träd i form av ett par unga aspar, en död klen alm och en ung björk.

Figur 1. Området från sydost.

Figur 2. Området från norr mot söder

Figur 3. De västligaste almarna.

Naturvärdesobjekt

Området har två tydliga miljöer (figur 4). Det är dels den centrala och västliga delen med buskar och sly och den östliga delen med lite träd. Både områdena klassas som klass 3, påtagligt naturvärde.

Figur 4. Naturvärdesområden i inventeringsområdet i Brottkärr.

Område 1

Naturvärdesklass: 3, påtagligt naturvärde

Klass: skog och träd

Figur: 3 och 5

Den östliga delen med träd. Träden är skogsalmar som, pga av en kraftig populationsminskning till följd av almsjuka, är rödlistade som akut hotade (CR). Det finns också japansk benved som är en trädgårdsrymling, nässlor och vägtistel. Nässlorna trivs i kanterna av områdets komposthögar som förmodligen kommer från omgivande fastigheter. I nordvästliga hörnet finns rester av en äldre sophög med glas, plåt, betong mm.

I en av almarna finns spår av den rödlistade almbloombocken *Pedostrangalia*

revestita (EN). Denna art är inte observerad i Göteborgsregionen sedan 1840-talet. Tyvärr är de flesta av områdets almar smittade med almsjuka och de bedöms vara döda inom tre-fyra år.

Figur 5. Områdets almar med klena kronor efter både lövfällning och almsjuka.

Område 2

Naturvärdesklass: 3, påtagligt naturvärde

Klass: ruderatmark

Figur: 1 och 2

Områdets centrala och östra domineras av buskvegetation som beskrivits ovan. Många av områdets buskar är bärande och utgör förmodligen en viktig födokälla för områdets småfåglar. Det finns också spår av en torrängsflora, men denna är mer eller mindre försvunnen/bortskuggad av områdets buskage. I östra kanten står en klen skogsalm (CR), men denna är död. I en av dess kapade grenar hittades spår och en larv av almbloomböck (EN).

Figur 6. Typiskt substrat med utgångshål för almbloomböck - den döda almen i områdets östra kant.

Rödlistade/skyddade arter

Skogsalm – *Ulmus glabra*, kritiskt hotad CR

I området finns ett tiotal almar som alla är mellan trettio och sextio år (figur 3 och 5). En av dem är död och ytterligare tre bär tydliga spår av almsjukan. En snabb minskning av skogsalm på grund av almsjukan är anledningen till artens rödlistekategori. Friska individer bör sparas då de kan vara resistent mot svampsjukdomen som sprids via almsplintborrar (skalbaggar). Områdets träd bedöms vara döda inom tre till fyra år.

I buskområdet finns också rikligt med alm, men i busk-/slyform. Dessa buskage angrips inte av sjukdomen, men när de nått tio till tjugo år blir de attraktiva för skalbaggar och då får även dessa individer sjukdomen och dör.

Almblomlock – *Pedostrangalia revestita*, starkt hotad EN

På två träd i området noterades spår av almblomlock. Den är rödlistad som EN och har ett eget åtgärdsprogram. Detta är första gången sedan 1840-talet som almblomlocken noteras i Göteborg. Artens larvutveckling är knuten till grenhåll och kvarsittande döda grenar på levande almar. Tyvärr kan arten inte leva kvar i döda träd mer än ett par år, så almsjukan är lika allvarlig för denna skalbagge, som för almarna i sig.

I Västsverige är arten hittad ett par gånger runt Vänern och i Uddevalla. I Uddevalla har dock almsjukan dödat i princip alla almar i området där arten noterats.

Rekommendationer almblomlock

Man bör avvakta med avverkning av områdets almar så länge som de inte smittas av almsjuka. Detta bör påverka exploatering marginellt då almarna bara finns i det nordvästra hörnet. När almarna dör bör kommunen tillsammans med expertis tillvarata delar av träden där det kan finnas larver och omplacera dessa bitar till områden med levande almar (en diskussion bör dock föras om risk för att även dessa skalbaggar kan sprida almsjuka). Larverna kan förmodligen leva kvar i döda träd tills träden torkar och det tar ett till två år.

Figur 7. Placering av skogsalm CR, idegran (fridlyst) och almblomlock EN i inventeringsområdet.

Ask – *Fraxinus excelsior*, starkt hotad EN

I buskområdet finns en ask i form av en buske. Även ask är rödlistad pga en populationsminskning till följd av den vindspridda askskottsjukan. Även i detta fall rekommenderas att man sparar friska vuxna individer då de kan vara resistent. Yngre buskar och sly bedöms dock inte som bevarandevärda, då de liksom almen inte smittas förrän efter de blivit stamartade.

**Idegran – *Tachus baccata*, fridlyst i Västra Götalands län enligt 8§
Artskyddsförordning (2007:845)**

I området finns en buske av idegran. Idegran är fridlyst och enligt 8§ gäller att i fråga om sådana vilt levande kärleväxter är det förbjudet att

1. plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och
2. ta bort eller skada frön eller andra delar.

Angående exemplaret i området så är det med största sannolikhet en trädgårdstrymning. Ansökan om borttagande måste ändå göras – görs hos Länsstyrelsen.

Referenser

Artskyddsförordning (2007:845) SFS 2019:635. Miljö- och energidepartementet

Franc, N. & Malmqvist, A. 2014. Åtgärdsprogram för almbloombock, (*Pedostangalia revestita*) RAPPORT 6648, Naturvårdsverket.

Artfakta från Artportalen. Almbloombock. 2019

WebGis västra Götalands län